

AVIZUL NR. 1/91 AL CURȚII

din 14 decembrie 1991

„Proiect de acord între Comunitate, pe de o parte, și statele Asociației Europene a Liberului Schimb, pe de altă parte, privind crearea Spațiului Economic European”

Curtea de Justiție a fost sesizată cu o cerere de aviz, depusă la grefa Curții la 14 august 1991, formulată de Comisia Comunităților Europene în temeiul articolului 228 alineatul (1) al doilea paragraf din Tratatul de instituire a Comunității Economice Europene, care prevede:

„Consiliul, Comisia sau un stat membru pot obține avizul Curții de Justiție cu privire la compatibilitatea acordului avut în vedere cu dispozițiile prezentului tratat. În cazul în care avizul Curții de Justiție este negativ, acordul poate intra în vigoare numai în condițiile stabilite, după caz, la articolul 236.”

I – Prezentarea cererii de aviz

Prin această cerere, Comisia a solicitat avizul Curții cu privire la compatibilitatea dispozițiilor Tratatului CEE cu un proiect de acord privind crearea Spațiului Economic European (denumite în continuare „*acordul*” și, respectiv, „*Spațiul EE*”) și, în special, cu mecanismul jurisdicțional pe care acest acord intenționează să îl creeze. Se are în vedere încheierea de către Comunitate a unui acord de asociere în temeiul articolului 238 din tratat.

Acordul face obiectul negocierilor dintre Comisie, în temeiul mandatului conferit de Consiliu la 18 martie 1990, acționând în numele Comunității în conformitate cu o decizie a Consiliului, și statele membre ale Asociației Europene a Liberului Schimb și Principatul Liechtenstein, care a depus oficial o cerere de aderare la AELS la 1 martie 1991 (denumite în continuare „*țările AELS*” sau „*statele AELS*”).

Textul acordului (al cărui conținut nu era încă definitiv) a fost anexat la cererea de aviz.

Curtea emite avizul în temeiul versiunii în limba engleză a textului acordului. Acest text a fost comunicat de Comisie, prin scrisoarea din 30 octombrie 1991, în versiunea dinaintea semnării.

În motivarea cererii de aviz, Comisia a precizat că acordul prevede un sistem de control jurisdicțional pentru soluționarea diferendelor dintre părțile contractante și a conflictelor interne din cadrul AELS, precum și proceduri de consolidare a omogenității juridice în cadrul Spațiului EE. Deși are convingerea că acest sistem prezintă garanții sigure pentru Comunitate, Comisia, pentru a asigura securitatea juridică, a estimat totuși ca fiind oportună consultarea Curții în temeiul articolului 228 din tratat, în special cu privire la anumite aspecte specifice ale sistemului preconizat.

II – Procedura

În conformitate cu articolul 107 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții, cererea de aviz a fost comunicată Consiliului și statelor membre. Comisia, precum și guvernele Regatului Unit, Regatului Belgiei și Regatului Spaniei au prezentat observații scrise.

Curtea a solicitat Comisiei, Consiliului și guvernelor statelor membre să răspundă la câteva întrebări care le-au fost adresate în scris. Acestea au fost reprezentate la ședința care s-a desfășurat cu ușile închise la sediul Curții la 26 noiembrie 1991, în timpul căreia au răspuns la întrebările respective.

Avocații generali au fost ascultați de Curte în camera de consiliu, în conformitate cu articolul 108 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, la 3 decembrie 1991.

III – Analiza acordului

Antecedente

Din 1973, relațiile comerciale dintre Comunitate și țările AELS, precum și Liechtenstein, au fost reglementate prin acorduri de liber schimb bilaterale. În ianuarie 1989, președintele Comisiei a propus, în fața Parlamentului European, îmbunătățirea și intensificarea relațiilor între Comunitate și AELS. Întrucât această propunere a fost primită în mod favorabil de țările AELS, au fost organizate reuniuni care au avut drept rezultat luarea deciziei de începere a negocierilor oficiale. În acest scop, Consiliul a autorizat Comisia „să deschidă negocierile cu țările AELS și cu Liechtenstein în vederea încheierii unui acord între Comunitate și țările menționate, acționând ca interlocutor unic, cu privire la crearea Spațiului Economic European”. Aceste negocieri au fost deschise în mod oficial la 1 iulie 1990.

Conținutul acordului

Acordul cuprinde un preambul și nouă părți: 1) obiective și principii, 2) libera circulație a mărfurilor, 3) libera circulație a persoanelor, a serviciilor și a capitalurilor, 4) concurență și alte reguli comune, 5) dispoziții orizontale referitoare la cele patru libertăți (politica socială, protecția consumatorului, mediul, statistici și dreptul societăților comerciale), 6) cooperarea în afara celor patru libertăți, 7) dispoziții instituționale, 8) mecanismul financiar și 9) dispoziții generale și finale.

Singurul considerent al acordului are următorul conținut:

„Considering the objective to establish a dynamic and homogeneous European Economic Area, based on common rules and equal conditions of competition and providing for the adequate means of enforcement including at the judicial level, and achieved on the basis of equality and reciprocity and of an overall balance of benefits, rights and obligations for the Contracting Parties.”

Articolul 1 alineatul (1) din acord prevede:

„The aim of this Agreement of association is to promote a continuous and balanced strengthening of trade and economic relations between the Contracting Parties with equal conditions of competition, and the respect of the same rules, with a view to creating a homogeneous European Economic Area, hereinafter referred to as the EEA.”

Articolul 6 din acord este formulat după cum urmează:

„Without prejudice to future developments of case-law, the provisions of this Agreement, in so far as they are identical in substance to corresponding rules of the Treaty establishing the European Economic Community and the Treaty establishing the European Coal and Steel Community and to acts in application of these two Treaties, shall in their implementation and application be interpreted in conformity with the relevant rulings of the Court of Justice of the European Communities given prior to the date of signature of this Agreement.”

Articolul 7 din acord prevede:

„Acts referred to or contained in the Annexes to this Agreement or in decisions of the EEA Joint Committee shall be binding upon the Contracting Parties and be, or be made, part of their internal legal order as follows:

(a) an act corresponding to an EEC regulation shall as such be made part of the internal legal order of the Contracting Parties;

(b) an act corresponding to an EEC directive shall leave to the authorities of the Contracting Parties the choice of form and method of implementation.”

Protocolul 35, intitulat „Protocol 35 on the implementation of EEA rules”, al cărui articol 1 face trimitere la articolul 7 din acordul menționat, are următorul cuprins:

„Whereas this Agreement aims at achieving a homogeneous European Economic Area, based on common rules, without requiring any Contracting Party to transfer legislative powers to any institution of the European Economic Area;

and

whereas this consequently will have to be achieved through national procedures;

Article 1

The Contracting Parties take into account that when implementing a part of an act corresponding to an EEC directive, which is clear, precise and unconditional, subparagraph (a) of Article 7 of the Agreement shall apply.

Article 2

For cases of possible conflicts between implemented EEA rules and other statutory provisions, the Contracting Parties undertake to introduce, if necessary, a statutory provision to the effect that EEA rules shall prevail in these cases.”

Partea VII, intitulată „Institutional provisions” (articolele 89-120), cuprinde patru capitole. Capitolul 1, intitulat „The structure of the association”, cuprinde cinci secțiuni, prima dintre acestea referindu-se la Consiliul Spațiului EE. Consiliul Spațiului EE, compus din membri ai Consiliului și din membri ai Comisiei Comunităților Europene, precum și un membru al guvernului fiecărui stat AELS, este responsabil în special cu stabilirea orientărilor generale și cu asigurarea impulsului politic în cadrul aplicării acordului. Secțiunea 2 se referă la Comitetul mixt care, compus din reprezentanți ai părților contractante, are sarcina de a asigura aplicarea efectivă a acordului și funcționarea acestuia. Secțiunea 3, intitulată „The EEA courts”, cuprinde următoarele dispoziții:

„Article 95

1. An independent EEA Court, functionally integrated with the Court of Justice of the European Communities, is hereby established. The EEA Court shall exercise the functions which follow from Article 96. Each EFTA State shall nominate one Judge to the Court.

2. The Court, when sitting in plenary session,¹ shall be composed of five Judges of the Court of Justice of the European Communities and, on the basis of rotation, three of the Judges nominated by the EFTA States.

3. At the request of the Court, the EEA Council may allow it to establish Chambers, each consisting of three or five Judges.²

4. The Presidency of the Court shall be held alternatively by one of the Judges of the Court of Justice of the European Communities and by one of the Judges nominated by the EFTA States.

Article 96

1. The EEA Court is competent for:

- (a) the settlement of disputes between the Contracting Parties;
- (b) actions concerning the surveillance procedure regarding the EFTA States;
- (c) appeals concerning decisions in the field of competition initiated by the EFTA Surveillance Authority.

2. The EEA Court may be seized by:

- (a) the EEA Joint Committee or the Contracting Parties in cases for settlement of disputes in accordance with Article 117;
- (b) a natural or legal person or by the EFTA Surveillance Authority on appeal against decisions given by the EEA Court of First Instance in the field of competition in accordance with Article 102;
- (c) the EC Commission or the EFTA Surveillance Authority in cases of conflict of competence arising under the provisions of Chapter 1 of Part IV.

3. In addition, the EEA Court may be seized under the provisions of a separate agreement between the EFTA States establishing an EFTA Surveillance Authority by:

- (a) the EFTA Surveillance Authority under the surveillance procedure referred to in Article 116 regarding the fulfilment of the obligations under this Agreement by the EFTA States;

¹ – All disputes between Contracting Parties or cases when the EEA Court is seized by the EEA Joint Committee will be dealt with in plenary session.

² – An appropriate balance of ECJ and EFTA Judges, taking into account the nature of the cases, shall be laid down in the Statute of the EEA Court.

(b) an EFTA State or a natural or legal person in actions against the EFTA Surveillance Authority.

Article 97

The Contracting Parties concerned, and the surveillance authorities, i.e. the EC Commission and the EFTA Surveillance Authority, as the case may be, shall take the necessary measures to comply with the judgments of the EEA Court.

Article 98

The EEA Court shall have unlimited jurisdiction in regard to penalties imposed by the EFTA Surveillance Authority.

Article 99

Actions brought before the EEA Court shall not have suspensory effect. The EEA Court may, however, if it considers that circumstances so require, order that application of the contested act be suspended.

Article 100

The EEA Court may, where seized in accordance with Article 96(2) (b) or (3), prescribe any necessary interim measures.

Article 101

1. An independent EEA Court of First Instance, attached to the EEA Court, is hereby established. It shall ensure the legal control of decisions of the EFTA Surveillance Authority relating to competition rules applicable to undertakings. Each EFTA State shall nominate one Judge to the Court.
2. The EEA Court of First Instance shall be composed of three of the Judges nominated by the EFTA States, on the basis of rotation, and two Judges of the Court of First Instance of the European Communities.
3. The Presidency of the Court shall be held alternatively by one of the Judges nominated by the EFTA States and by one of the Judges of the Court of First Instance of the European Communities.

Article 102

The EEA Court of First Instance shall have jurisdiction at first instance in actions brought by a natural or legal person against a decision by the EFTA Surveillance Authority, relating to the implementation of the competition rules applicable to undertakings, if that decision is addressed to that person or if it is of direct and individual concern to him.

In addition, the EEA Court of First Instance shall have the competences conferred on the EEA Court in Articles 98 to 100.

The EEA Court of First Instance shall also be competent to give rulings in actions against the EFTA Surveillance Authority in accordance with provisions to be laid down in a separate agreement between the EFTA States establishing the EFTA Surveillance Authority.

Article 103

1. The Statutes of the EEA Court and of the EEA Court of First Instance, including, in particular, the rules on the functioning of the two Courts, the appointment of the Judges and the Presidents and their terms of office are laid down in Protocol 33.³

2. The EEA Court and the EEA Court of First Instance shall adopt their rules of procedure, to be approved by the EEA Council.

Article 104

1. In order to ensure as uniform as possible an interpretation of this Agreement, in full deference to the independence of courts, the EEA Court, the EEA Court of First Instance, the Court of Justice of the European Communities, the Court of First Instance of the European Communities and the Courts of the EFTA States shall, when applying and interpreting respectively the provisions of this Agreement or provisions of the Treaty establishing the European Economic Community and the Treaty establishing the European Coal and Steel Community, as amended or supplemented, or of the acts adopted in pursuance thereof, which are identical in substance to the provisions of this Agreement, pay due account to the principles laid down by any relevant decisions delivered by the other Courts.

A system of exchange of information concerning judgments by courts of last instance shall be set up by the EEA Joint Committee. This system shall comprise:

(a) transmission to the Registrar of the EEA Court of judgments delivered by such courts on the interpretation and application of, on the one hand, this Agreement or, on the other hand, the Treaty establishing the European Economic Community and the Treaty establishing the European Coal and Steel Community, as amended or supplemented, as well as the acts adopted in pursuance thereof in so far as they concern provisions which are identical in substance to those of this Agreement;

(b) classification of these judgments by the Registrar of the EEA Court including, as far as necessary, the drawing up and publication of translations and abstracts;

(c) communication by the Registrar of the EEA Court of the relevant documents to the competent national authorities, to be designated by each Contracting Party.

2. Provisions on the possibility for an EFTA State to allow a court or tribunal to ask the Court of Justice of the European Communities to express itself⁴ on the interpretation of an EEA rule are laid down in Protocol 34.

Article 105

Decisions under this Agreement by the EFTA Surveillance Authority and the EC Commission which impose a pecuniary obligation on persons other than States, shall be enforceable. The same shall apply to such judgments under this Agreement by the EEA Court, the EEA Court

³ – The Statutes shall contain provisions on qualifications for the Judges.

⁴ – In French "s'exprime".

of First Instance, the Court of Justice of the European Communities and the Court of First Instance of the European Communities.

Enforcement shall be governed by the rules of civil procedure in force in the State in the territory of which it is carried out. The order for its enforcement shall be appended to the decision, without other formality than verification of the authenticity of the decision, by the authority which each Contracting Party shall designate for this purpose and shall make known to the other Contracting Parties, the EFTA Surveillance Authority, the EC Commission, the EEA Court, the EEA Court of First Instance, the Court of Justice of the European Communities and the Court of First Instance of the European Communities.

When these formalities have been completed on application by the party concerned, the latter may proceed to enforcement in accordance with the law of the State in the territory of which enforcement is to be carried out, by bringing the matter directly before the competent authority.

Enforcement may be suspended only by decision of the EEA Court or of the EEA Court of First Instance. However, the courts of the States concerned shall have jurisdiction over complaints that enforcement is being carried out in an irregular manner.”

Protocolul 34, la care face trimitere articolul 104 alineatul (2), intitulat „Protocol 34 on the possibility for courts and tribunals of EFTA States to request the Court of Justice of the European Communities to express itself on the interpretation of EEA rules corresponding to EC rules”, are următorul cuprins:

„Article 1

When a question of interpretation of provisions of the Agreement, which are identical in substance to the provisions of the Treaties establishing the European Communities, as amended or supplemented, or of acts adopted in pursuance thereof, arises in a case pending before a court or tribunal of an EFTA State, the court or tribunal may, if it considers this necessary, ask the Court of Justice of the European Communities to express itself on such a question.

Article 2

An EFTA State which intends to make use of this Protocol shall notify the Depositary and the Court of Justice of the European Communities to what extent and according to what modalities the Protocol will apply to its courts and tribunals.

Article 3

The Depositary shall notify the Contracting Parties of any notification under Article 2.”

Secțiunile 4 și 5 din capitolul 1 al părții VII din acord se referă la cooperarea parlamentară și, respectiv, la cooperarea între partenerii economici și sociali.

Capitolul 2 este consacrat procesului de decizie.

Capitolul 3, intitulat „Surveillance procedure and settlement of disputes”, cuprinde următoarele dispoziții:

„Article 116

1. The EFTA States shall establish an independent surveillance authority (EFTA Surveillance Authority) as well as procedures similar to those existing in the Community including procedures for ensuring the fulfilment of obligations under this Agreement and for control of the legality of acts of the EFTA Surveillance Authority regarding competition.

The fulfilment of the obligations under this Agreement shall be monitored by, on the one hand, the EFTA Surveillance Authority and, on the other, the EC Commission acting in conformity with the Treaty establishing the European Economic Community, the Treaty establishing the European Coal and Steel Community and this Agreement.

2. In order to ensure a uniform surveillance throughout the EEA, the EFTA Surveillance Authority and the EC Commission shall cooperate, exchange information and consult each other on surveillance policy issues and individual cases.

3. The EC Commission and the EFTA Surveillance Authority shall receive any complaints concerning the application⁵ of this Agreement. They shall inform each other of complaints received.

4. Each of these bodies shall examine all complaints falling within its competence and shall pass to the other body any complaints which fall within the competence of that body.

5. In case of disagreement between these two bodies with regard to the action to be taken in relation to a complaint or with regard to the result of the examination, either of the bodies may refer the matter to the EEA Joint Committee which shall deal with it in accordance with Article 117.

Article 117

1. The EEA Joint Committee or a Contracting Party may bring a matter under dispute which concerns the application⁶ of this Agreement before the EEA Court in accordance with the following provisions.

2. The EEA Joint Committee shall be provided with all information which might be of use in making possible an in-depth examination of the situation, with a view to settling the dispute and finding a solution acceptable to the Contracting Parties.

3. A Contracting Party may bring a matter under dispute before the EEA Court. In doing so it shall, however, first submit the matter to the EEA Joint Committee. If it is not resolved after two consecutive meetings of the Committee, either the Committee shall, unless otherwise decided, or a Contracting Party may, bring the matter before the EEA Court. For the Community, it shall be for the EC Commission to bring the matter before the EEA Court.”

IV – Rezumatul observațiilor scrise prezentate de instituții și de guverne

Observații generale

⁵ – Agreed Minutes will ensure that the term "application" also covers implementation of the Agreement.

⁶ – In an agreed Minute it will be clarified that this also includes interpretation in the sense of the Ministerial Declaration of 14 May 1991.

Comisia subliniază că acordul are o natură foarte diferită de cea a acordurilor de asociere încheiate de Comunitate până în prezent. Acordul va prelua nu numai acquis-ul comunitar existent la data semnării sale, ci și dreptul comunitar care urmează a fi stabilit în domeniile reglementate de acord. În ceea ce privește conținutul acordului, Comisia subliniază faptul că legăturile dintre Comunitate și țările AELS se întemeiază direct pe Tratatul CEE și pe actele adoptate de instituțiile Comunității în temeiul acestuia. Procedura de decizie prevăzută de acord reflectă, pe de o parte, interesul de a extinde acquis-ul comunitar la Spațiul EE și de a-l dezvolta ulterior în cadrul acestui Spațiu, păstrând în același timp autonomia decizională a Comunității, și, pe de altă parte, respectarea voinței statelor suverane care nu intenționează nici să transfere competențe în favoarea organelor acordului, nici să le confere acestora competență legislativă.

Obiectivul acordului este acela de a institui un spațiu economic omogen în care ar urma să se aplice cât mai uniform cu putință un drept în esență identic cu cel în vigoare în interiorul CEE.

După ce amintește că sistemul jurisdicțional prevăzut prin acord urmărește trei obiective, și anume soluționarea diferendelor dintre părțile contractante, soluționarea conflictelor interne din cadrul AELS și consolidarea omogenității juridice în cadrul Spațiului EE, Comisia precizează că aceste diferite competențe urmează a fi exercitate fie de o Curte a Spațiului Economic European (denumită în continuare „Curtea SEE”), care ar fi independentă, însă ar fi integrată, din punct de vedere funcțional, în Curtea de Justiție, și de un Tribunal de Primă Instanță al SEE, independent, însă funcționând pe lângă Curtea SEE, fie de Curtea de Justiție însăși. Componenta Curții SEE și cea a Tribunalului SEE ar permite judecătorilor Curții de Justiție, prezenți în aceste două instanțe, să valorifice vasta lor experiență, pe de o parte, în dreptul comunitar în cadrul Comunității și, pe de altă parte, în proiecția acestuia în Spațiului EE, precum și să asigure în acest mod aplicarea uniformă a acestui drept.

Pentru soluționarea diferendelor dintre părțile contractante, Curtea SEE poate fi sesizată fie de Comitetul mixt, fie direct de una dintre părțile contractante în cazul în care Comitetul mixt nu a soluționat conflictul după două reuniuni consecutive.

În ceea ce privește conflictele interne din cadrul AELS, se pot distinge două categorii. În primul rând, diferendele dintre Autoritatea de Supraveghere și statele membre ale AELS, și anume procedurile privind încălcarea obligațiilor pe care Autoritatea AELS de Supraveghere ar fi determinată să le intenteze împotriva statelor membre ale AELS pentru neîndeplinirea obligațiilor care le revin în temeiul acordului, precum și acțiunile împotriva deciziilor adoptate de această autoritate în domeniul ajutoarelor de stat. Curtea SEE ar avea competența de a soluționa aceste probleme. În al doilea rând, cauzele de concurență pe care Tribunalul de Primă Instanță al SEE ar avea competența de a le soluționa în primă instanță, Curtea SEE putând fi sesizată cu apel împotriva deciziilor pronunțate de Tribunal.

Referitor la consolidarea omogenității juridice, acordul prevede trei proceduri specifice. Prima corespunde, în mare parte, celei prevăzute de Protocolul nr. 2, anexat la Convenția privind competența judiciară și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (Convenția de la Lugano), cu privire la interpretarea uniformă a acestei convenții. A doua procedură vizează posibilitatea țărilor AELS de a interveni în cauzele preliminare cu care este sesizată Curtea de Justiție. A treia procedură dă posibilitatea instanțelor din țările AELS de a sesiza Curtea de Justiție cu o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare referitoare la orice problemă de interpretare a acordului.

În opinia Comisiei, sistemul jurisdicțional preconizat evită o serie de probleme. Astfel, acesta permite să se evite ca o altă instanță decât Curtea de Justiție să aibă competența de a interpreta acordul cu titlu preliminar, ca aplicarea acordului de către Curtea SEE să se efectueze fără a se cunoaște dreptul comunitar și jurisprudența Curții de Justiție, ca regulile de concurență să se aplice în mod dezordonat, ca operatorii economici să fie privați de accesul la controlul jurisdicțional pe calea unei cereri de pronunțare a unei hotărâri preliminare și ca statele AELS să fie supuse competenței unor instanțe străine.

Comisia solicită avizul Curții cu privire la patru aspecte:

1. compatibilitatea prezenței judecătorilor Curții de Justiție în compunerea Curții SEE cu termenii Avizului Curții de Justiție din 26 aprilie 1977 (referitor la proiectul de acord privind instituirea unui Fond european pentru dezarmarea navelor de navigație interioară, Avizul 1/76, Rec., p. 741);
2. compatibilitatea cu Tratatul CEE a unui drept de intervenție în cauzele comunitare cu care este sesizată Curtea de Justiție extins la statele membre ale AELS;
3. posibilitatea de a permite instanțelor din statele membre ale AELS să adreseze Curții de Justiție întrebări cu privire la interpretarea acordului, fără modificarea Tratatului CEE;
4. dacă articolul 238 din Tratatul CEE permite structura jurisdicțională prevăzută de acord.

Participarea membrilor Curții de Justiție la o altă instanță

Comisia solicită să se stabilească dacă trebuie să se aprecieze, precum în Avizul 1/76, citat anterior, că judecătorii Curții de Justiție nu pot face parte dintr-o altă instanță sau dacă trebuie să se aprecieze, mai degrabă, că termenii acestui aviz nu au relevanță în speță. În această privință, Comisia precizează că acordul este diferit de cel care a făcut obiectul Avizului 1/76. Pe de o parte, Curtea SEE nu ar avea competența care era atribuită Tribunalului Fondului european pentru dezarmarea navelor de navigație interioară, și anume aceea de a pronunța hotărâri preliminare cu privire la interpretarea acordului, și, pe de altă parte, în pofida independenței lor jurisdicționale, Curtea SEE și Tribunalul de Primă Instanță al SEE ar fi integrate, din punct de vedere funcțional, în Curtea de Justiție.

În opinia *guvernului spaniol*, răspunsul la întrebarea adresată nu poate fi decât negativ din mai multe motive. În primul rând, obiectivul dispozițiilor articolului 167 din Tratatul CEE și ale articolelor 2, 4 și 16 din Statutul Curții de Justiție este acela de a garanta posibilitatea Curții de a-și îndeplini sarcina care îi este atribuită, și anume respectarea legii în interpretarea și aplicarea tratatelor, în mod complet imparțial, evitând orice presiune sau opinie preconcepută.

În al doilea rând, Curtea a declarat în Avizul 1/76 faptul că Acordul privind Fondul european pentru dezarmarea navelor de navigație interioară era incompatibil cu Tratatul CEE, întrucât instanța prevăzută de acest acord era compusă din șase membri ai Curții de Justiție și ar fi existat posibilitatea ca aceștia să trebuiască să se pronunțe, în calitate de membri ai acelei instanțe, cu privire la probleme pe care ar fi trebuit să le soluționeze și în calitate de membri ai Curții de Justiție, astfel încât imparțialitatea deplină cu care aceasta din urmă trebuie să acționeze ar fi fost compromisă. Or, ar exista riscul ca o astfel de situație să apară și în speță. Astfel, se poate imagina posibilitatea ca judecătorii Curții de Justiție să interpreteze și să aplice, în calitate de membri ai Curții SEE, norme comunitare pe care ulterior trebuie să le interpreteze și să le aplice din nou, în calitate de membri ai Curții de Justiție. Guvernul

spaniol consideră că, într-o astfel de ipoteză, judecătorul care ar fi participat la deliberările Curții SEE nu va mai putea judeca cu imparțialitatea cerută. În cazul în care acesta s-ar abține, în conformitate cu articolul 16 din statut, Curtea de Justiție ar putea să se găsească, astfel cum se subliniază în avizul menționat anterior, în imposibilitatea materială de a întruni cvorumul prevăzut la articolul 15 din statut.

Guvernul spaniol adaugă alte trei precizări. Mai întâi, acesta subliniază că, chiar dacă Curtea SEE nu are competența să pronunțe hotărâri preliminare cu privire la interpretarea acordului, situația este diferită în cazul Curții de Justiție, care, în conformitate cu jurisprudența sa, va avea întotdeauna competența să interpreteze cu titlu preliminar orice acord încheiat între Comunitate și țările AELS. În consecință, nici nu se aduce atingere, nici nu este denaturat conținutul Avizului 1/76, citat anterior, în esența acestuia.

Apoi, guvernul spaniol declară că nu împărtășește punctul de vedere al Comisiei conform căruia Avizul 1/76 nu s-ar aplica în cazul de față, pentru motivul că, din punct de vedere funcțional, Curtea SEE și Tribunalul de Primă Instanță al SEE ar fi integrate în Curtea de Justiție. Astfel, potrivit articolului 7 din dispozițiile instituționale din acord, Curtea SEE este un organism independent și nu este subordonată în niciun mod Curții de Justiție.

În sfârșit, guvernul spaniol arată că articolul 104 din dispozițiile instituționale din proiectul de acord nu răspunde la întrebarea în ce măsură o hotărâre a Curții SEE este obligatorie pentru Curtea de Justiție atunci când aceasta examinează o problemă asupra căreia s-a pronunțat deja Curtea SEE.

Guvernul belgian este de acord cu analiza Comisiei cu privire la relevanța pe care o are în speță Avizul 1/76. Curtea SEE nu va avea competența de a pronunța hotărâri preliminare, spre deosebire de cazul Tribunalului Fondului european pentru dezarmarea navelor de navigație interioară. În plus, Curtea SEE va fi integrată, din punct de vedere funcțional, în Curtea de Justiție, dar își va păstra întreaga independență. Prezența judecătorilor Curții de Justiție nu modifică natura juridică a Curții SEE. În ceea ce privește lipsa competenței de a pronunța hotărâri preliminare, guvernul belgian arată că atât Curtea de Justiție, cât și Curtea SEE sunt obligate să se pronunțe asupra aceluiași norme de drept comunitar.

În opinia *guvernului Regatului Unit*, împrejurarea că judecătorii Curții de Justiție sunt membri și ai Curții SEE este compatibilă cu Tratatul CEE și cu Avizul 1/76. Raționamentul Curții de Justiție în acel aviz era condiționat de faptul că competența Tribunalului Fondului cu privire la interpretarea acordului se exercita în paralel cu cea a Curții de Justiție.

Articolul 16 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție, privind incompatibilitatea unui judecător de a participa la soluționarea unei cauze în care a fost implicat anterior ca avocat, consilier sau judecător, are legătură cu imposibilitatea de a fi în mod succesiv judecător și parte în cadrul aceleiași cauze. Acesta nu se referă la poziția unui judecător care participă în mod succesiv la soluționarea unor cauze diferite, care privesc probleme asemănătoare sau chiar identice, precum în cazul în care Curtea de Justiție se pronunță, cu titlu preliminar, cu privire la aspecte de drept asemănătoare sau identice cu cele asupra cărora s-a pronunțat deja în cadrul unei proceduri în neîndeplinirea obligațiilor, în conformitate cu articolul 169 din tratat. Nefiind ținută de hotărârile sale anterioare, Curtea poate oricând să se îndepărteze de jurisprudența sa soluționând o problemă de drept într-un mod diferit.

După ce analizează acordul și instrumentele conexe care au făcut obiectul Avizului 1/76, guvernul Regatului Unit concluzionează că, în contextul acelei cauze, ar fi existat posibilitatea ca judecătorii comunitari vizați să fie influențați de deciziile anterioare ale Tribunalului

Fondului. Astfel, *acquis-ul comunitar* ar fi putut fi compromis în mod indirect, de exemplu prin influența principiilor de drept internațional public care au fost înlocuite în contextul ordinii juridice comunitare. Tocmai acest risc ar fi determinat Curtea de Justiție să se opună, prin Avizul 1/76, ca judecătorii Curții să facă parte din Tribunalul Fondului.

În plus, Regatul Unit arată că dificultățile care stau la baza solicitării Avizului 1/91 sunt foarte diferite de cele care au stat la baza Avizului 1/76. În privința normelor referitoare la Fondul european pentru dezarmarea navelor de navigație interioară, problema era că judecătorii Curții de Justiție care ar fi fost solicitați să facă parte din Tribunalul Fondului ar fi trebuit să asigure două sarcini incompatibile. Pe de o parte, în calitate de membri ai Curții de Justiție, le revenea sarcina de a proteja *acquis-ul comunitar* în interpretarea anumitor acte adoptate de instituții și, pe de altă parte, în calitate de membri ai Tribunalului Fondului, le revenea sarcina de a controla un sistem juridic întemeiat pe principii de drept internațional public diferite de cele care formează *acquis-ul comunitar*. În opinia Regatului Unit, acordul nu ridică nicio problemă în această privință, în măsura în care judecătorii Curții de Justiție și cei ai Curții SEE au obligația să aplice aceleași norme și principii și, astfel, să protejeze *acquis-ul comunitar*.

În ceea ce privește componența Curții SEE, guvernul Regatului Unit arată că cinci dintre cei treisprezece membri ai Curții de Justiție vor face parte din aceasta. Având în vedere că ședința plenară se constituie din șapte judecători, ar trebui să existe posibilitatea ca ședința plenară să se întrunească fără ca vreunul dintre aceștia să fi participat la pronunțarea unei decizii anterioare a Curții SEE. În cazul în care participarea a cinci judecători ai Curții de Justiție la activitățile Curții SEE ar ridica probleme administrative, articolul 165 din Tratatul CEE prevede o modalitate care permite să se facă față situației care ar rezulta din adoptarea acordului.

Dreptul de intervenție extins

În opinia *Comisiei*, Curtea de Justiție a autorizat deja intervenția unor țări terțe în temeiul articolului 37 din statut. Cu toate acestea, în cazul de față, s-ar avea în vedere un drept mai sistematic care ar necesita o comunicare a întrebărilor preliminare către statele AELS, asemănătoare comunicării către statele membre. Prin urmare, Comisia solicită să se stabilească dacă se impune modificarea articolului 20 din statut.

În opinia *guvernului spaniol*, răspunsul la a doua întrebare trebuie să fie afirmativ. Articolul 20 din statut este suficient de clar. Acesta prevede în mod explicit faptul că doar destinatarii comunicărilor, enumerați în mod limitativ, pot prezenta observații scrise într-o procedură preliminară și pot participa la ședință. Deși nu s-a pronunțat niciodată cu privire la posibilitatea unei țări terțe de a prezenta observații într-o cauză preliminară, Curtea a dat totuși o interpretare restrictivă listei persoanelor interesate menționate la articolul 20 din statut.

Guvernul spaniol consideră că, prin menționarea articolului 37 din statut, Comisia a confundat două tipuri de procedură care sunt radical diferite. Astfel, în cazul intervenției în susținerea concluziilor uneia dintre părți, există mai multe părți care apără mai multe teze, și anume un reclamant, un pârât și un terț care apare *a posteriori*. Acest terț este cunoscut sub denumirea „coadyuvant” în terminologia procedurală spaniolă. Acesta trebuie să se limiteze la intervenția în susținerea concluziilor uneia dintre părțile principale. În acest sens, trebuie să se țină seama de faptul că articolul 37 prevede două condiții cu privire la intervenția altor persoane decât statele membre și instituțiile comunitare: pe de o parte, acestea trebuie să justifice un interes în soluționarea litigiului și, pe de altă parte, litigiul nu trebuie să se desfășoare între statele membre, între instituțiile Comunităților sau între state membre, pe de o

parte, și instituțiile Comunităților, pe de altă parte. Prin urmare, intervenția unei țări terțe, admisă de Curte în Ordonanța din 23 februarie 1983, *Chris International Foods/Comisia* (91/98 și 200/82, Rec., p. 417), trebuie să respecte aceste două condiții.

Guvernul spaniol concluzionează că articolul 20 din statut ar trebui să fie modificat în cazul în care se dorește ca toate statele AELS să poată prezenta observații în cadrul unei proceduri preliminare și că articolul 37 trebuie să rămână limitat la problema intervenției în susținerea concluziilor unei părți principale în cadrul unei acțiuni directe. Intervenția este total diferită de participarea la o procedură preliminară, astfel încât nici măcar interpretarea largă a articolului 37 nu ar putea, în niciun caz, să modifice conținutul clar și precis al articolului 20.

Guvernul belgian arată că revizuirea articolului 37 este necesară dacă se dorește să se permită statelor AELS să intervină în cele trei categorii de litigii în care intervenția unei persoane juridice nu este permisă. Pentru a autoriza statele AELS care nu sunt părți în litigiu să depună observații în cadrul unei proceduri preliminare, se impune revizuirea articolului 20.

Guvernul Regatului Unit consideră că procedura preconizată pentru intervenția statelor AELS în litigiile pendente în fața Curții de Justiție impune modificarea articolului 37. Nu ar fi suficient să se prevadă în acord un drept de intervenție în favoarea acestor țări, întrucât acordul în sine nu modifică statutul. Prin urmare, ar fi necesar să se recurgă la procedura prevăzută la articolul 188 al doilea paragraf din Tratatul CEE. Această dispoziție prevede posibilitatea modificării de către Consiliu a dispozițiilor titlului III din statut, la solicitarea Curții de Justiție și după consultarea Comisiei și a Parlamentului European. Guvernul Regatului Unit consideră, de asemenea, că se impune modificarea articolului 20 pentru a permite statelor membre ale AELS să prezinte observații în cadrul unei proceduri preliminare. De asemenea, ar trebui să fie modificate articolele 17, 18 și 39 din statut.

Întrebările preliminare adresate de instanțele din țările AELS

În opinia *guvernului spaniol*, răspunsul la a treia întrebare trebuie să fie negativ. Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare este un instrument de cooperare între Curtea de Justiție și instanțele naționale. Acest caracter de cooperare între instanțe are drept consecință directă faptul că numai organele jurisdicționale din statele membre au dreptul să sesizeze Curtea, în conformitate cu articolul 177 din Tratatul CEE. Pentru ca organele jurisdicționale din statele AELS să poată, de asemenea, să sesizeze Curtea de Justiție cu titlu preliminar, ar trebui modificat articolul 177 din Tratatul CEE, adăugând la textul „instanțe dintr-un stat membru” o referire la organele jurisdicționale dintr-un stat terț cu care Comunitatea a încheiat un acord internațional.

Guvernul belgian consideră că articolul 177 trebuie să fie revizuit pentru a permite sesizarea Curții de Justiție de către instanțele din statele membre ale AELS.

Guvernul Regatului Unit arată, mai întâi, că articolul 177 vizează și o instanță a unui stat membru care își are sediul în teritoriile de peste mări, reglementată de partea a patra din Tratatul CEE (a se vedea Hotărârea din 12 decembrie 1990, *Kaefer și Procacci*, C-100/89, Rec., p. I-4647). Cu toate că această dispoziție nu se aplică stricto sensu decât în cazul instanțelor din statele membre, Curtea de Justiție a statuat că al doilea paragraf al acestei dispoziții se aplică în privința unei instanțe care nu face parte din sistemul jurisdicțional al unui stat membru, dacă aceasta este situată într-un teritoriu care face parte dintr-un stat membru, dacă dreptul comunitar se aplică într-o măsură limitată pe acest teritoriu și dacă dreptul comunitar prevede o dispoziție adecvată în acest sens (Hotărârea din 3 iulie 1991, *Barr și Montrose*, C-355/89, Rec., p. I-3479).

Apoi, Regatul Unit arată că articolul 177 permite Curții de Justiție să pronunțe o hotărâre preliminară cu privire la interpretarea acordurilor internaționale la care Comunitatea este parte. Curtea de Justiție poate, de asemenea, să pronunțe o hotărâre preliminară cu privire la interpretarea acordurilor încheiate în conformitate cu articolul 220 din tratat. Acordul va fi un acord internațional încheiat în conformitate cu articolul 238 din tratat. Prin urmare, s-ar avea în vedere atât un acord internațional încheiat în conformitate cu tratatul, cât și un act adoptat de instituții. În consecință, nimic nu împiedică Curtea de Justiție să pronunțe o hotărâre preliminară cu privire la interpretarea acordului. Hotărârile Curții de Justiție menționate anterior pledează în favoarea compatibilității dispozițiilor preconizate cu Tratatul CEE.

Articolul 238 din tratat

Comisia solicită să se stabilească dacă articolul 238 permite o structură jurisdicțională de tipul celei pe care ar institui-o acordul. În cazul în care articolul 238 nu ar permite o asemenea structură, această dispoziție din tratat ar trebui modificată, astfel încât procedurile speciale menționate de aceasta să includă crearea unui sistem jurisdicțional care să fie integrat, din punct de vedere funcțional, în Curtea de Justiție și care să garanteze specificitatea și integritatea dreptului comunitar.

În opinia *guvernului spaniol*, articolul 238 reprezintă un temei juridic suficient pentru încheierea de către Comunitate a unui acord de asociere cu o uniune de state sau cu o organizație internațională, precum acordul care urmează să fie încheiat cu AELS. Cu toate acestea, situația este diferită în cazul în care conținutul unui astfel de acord este incompatibil cu tratatul. În speță, incompatibilitatea rezultă din mecanismul jurisdicțional preconizat. Prin urmare, se impune modificarea tratatului înainte de încheierea acordului.

Guvernul belgian arată că articolul 238 nu permite crearea mecanismului jurisdicțional preconizat fără modificarea prealabilă a Tratatului CEE. În principiu, nimic nu împiedică modificarea articolului 238 din tratat. Cu toate acestea, ar fi mai judicios, în speță, să se extindă modificările la celelalte articole relevante din tratat, precum și la articolele din Statutul Curții de Justiție pentru a garanta o coerență și o securitate juridică maximă.

În opinia *guvernului Regatului Unit*, expresia „acțiuni comune și proceduri speciale” din cuprinsul articolului 238 din tratat permite includerea în acordurile vizate de această dispoziție a unor proceduri jurisdicționale. Astfel de proceduri pot chiar să contribuie la buna funcționare a acestor acorduri. Aceasta este situația, în special, în cazul dispozițiilor care prevăd o soluționare pe cale judiciară a eventualelor litigii, întrucât favorizează executarea corespunzătoare a acordului de către părți.

Poziția exprimată de Curte

I

1. În prezentul aviz, Curtea se limitează să examineze, în conformitate cu cererea Comisiei, compatibilitatea cu Tratatul CEE a sistemului de control jurisdicțional pe care acordul intenționează să îl creeze. Celelalte dispoziții ale acordului, în special cele referitoare la procesul de decizie și la repartizarea competențelor în domeniul concurenței, nu sunt examinate în prezentul aviz.

2. Acordul urmează să fie încheiat între statele membre ale Asociației Europene a Liberului Schimb, pe de o parte, și Comunitatea Europeană și statele membre ale acesteia, pe de altă

parte. În ceea ce privește Comunitatea, acordul va fi încheiat de Consiliu, după primirea avizului conform al Parlamentului European, în temeiul articolului 238 din Tratatul CEE.

3. Acordul urmărește crearea unui Spațiu Economic European care să cuprindă teritoriile statelor membre ale Comunității și teritoriile țărilor AELS. Din preambulul acordului rezultă că părțile contractante preconizează crearea unui Spațiu EE dinamic și omogen, bazat pe norme comune și condiții concurențiale egale, și că acestea prevăd mijloacele adecvate de punere în aplicare a acordului, inclusiv la nivel judiciar. În temeiul articolului 1 din acord, acesta urmărește să promoveze consolidarea continuă și echilibrată a relațiilor comerciale și economice dintre părțile contractante în condiții concurențiale egale și respectarea aceluiași norme.

4. Normele aplicabile în relațiile dintre statele care fac parte din Spațiul EE se referă la libera circulație a bunurilor, a persoanelor, a serviciilor și a capitalurilor, precum și la regimul concurenței. Aceste norme sunt, în esență, cele ale dispozițiilor corespondente din Tratatul CEE și CECO și din actele adoptate în aplicarea acestor tratate. Astfel cum a precizat Comisia în cererea de aviz formulată, părțile contractante intenționează să extindă la Spațiului EE dreptul comunitar care urmează a fi stabilit în domeniile reglementate de acord, pe măsura creării, dezvoltării sau modificării acestuia.

II

5. Obiectivul asigurării omogenității în interpretarea și aplicarea dreptului în Spațiul EE, astfel cum este precizat la articolul 1 din acord, ar trebui să fie realizat prin utilizarea unor dispoziții identice din punct de vedere textual cu dispozițiile corespondente din dreptul comunitar și prin crearea unui sistem jurisdicțional.

6. Acordul instituie o instanță, Curtea SEE, pe lângă care funcționează un Tribunal de Primă Instanță. Competența Curții SEE este definită la articolul 96 alineatul (1) din acest acord. Această competență se referă la soluționarea diferendelor dintre părțile contractante, a acțiunilor formulate în cadrul procedurii de supraveghere cu privire la statele AELS și, în domeniul concurenței, a căilor de atac formulate împotriva deciziilor adoptate de Autoritatea AELS de Supraveghere.

7. De asemenea, sistemul jurisdicțional prevede următoarele mecanisme.

8. Articolul 6 din acord prevede că, în cadrul punerii lor în aplicare, dispozițiile acordului trebuie să fie interpretate în conformitate cu jurisprudența Curții de Justiție anterioară datei semnării acordului, referitoare la dispozițiile corespondente din Tratatul CEE și CECO și din actele adoptate în aplicarea acestor tratate.

9. Articolul 104 alineatul (1) din acord prevede că, cu ocazia aplicării sau a interpretării dispozițiilor acestui acord sau a dispozițiilor Tratatelor CEE și CECO, astfel cum au fost modificate sau completate, sau a actelor adoptate în aplicarea tratatelor menționate, Curtea de Justiție, Curtea SEE, Tribunalul de Primă Instanță al CE, Tribunalul de Primă Instanță al SEE și instanțele statelor AELS vor ține seama în mod corespunzător de principiile care decurg din deciziile pronunțate de către celelalte Curți sau Tribunale, astfel încât să se asigure o interpretare a acordului cât mai uniformă cu putință.

10. Articolul 95 din acord prevede că din componența Curții SEE vor face parte opt judecători, dintre care cinci judecători ai Curții de Justiție. La solicitarea Curții SEE, Consiliul SEE poate autoriza Curtea SEE să instituie camere de trei sau de cinci judecători. Ținând

seama de natura litigiilor, Statutul Curții SEE va preciza numărul adecvat de judecători ai Curții de Justiție și ai Curții AELS. Articolul 101 prevede că din componența Tribunalului de Primă Instanță al SEE vor face parte cinci judecători, dintre care trei numiți de statele AELS, iar doi judecători de la Tribunalul de Primă Instanță al Comunităților Europene.

11. Protocolul 34, la care face trimitere articolul 104 alineatul (2) din acord, cuprinde dispoziții cu privire la posibilitatea statelor AELS de a permite instanțelor lor să adreseze Curții de Justiție solicitarea de a decide cu privire la interpretarea dispozițiilor acordului.

12. În sfârșit, o apostilă la Protocolul 34 prevede dreptul de intervenție al statelor AELS în cauzele cu care este sesizată Curtea de Justiție.

III

13. Înainte de a examina problemele ridicate de cererea de aviz formulată de Comisie, trebuie realizată o comparație între obiectivele și contextul acordului, pe de o parte, și obiectivele și contextul dreptului comunitar, pe de altă parte.

14. Identitatea dintre termenii dispozițiilor acordului și cei ai dispozițiilor comunitare corespondente nu înseamnă că acestea trebuie neapărat interpretate în mod identic. Astfel, un tratat internațional trebuie să fie interpretat nu doar în funcție de termenii în care este redactat, ci și în lumina obiectivelor sale. Articolul 31 din Convenția de la Viena privind dreptul tratatelor din 23 mai 1969 prevede, în acest sens, că un tratat trebuie să fie interpretat cu bună-credință, potrivit sensului obișnuit ce urmează a fi atribuit termenilor tratatului în contextul lor și în lumina obiectului și a scopului acestuia.

15. În ceea ce privește compararea obiectivelor dispozițiilor acordului cu obiectivele dreptului comunitar, trebuie constatat că acordul vizează aplicarea unui regim de liber schimb și de concurență în relațiile economice și comerciale dintre părțile contractante.

16. În schimb, în ceea ce privește Comunitatea, regimul de liber schimb și de concurență pe care acordul urmărește să îl extindă la întregul teritoriu al părților contractante s-a dezvoltat și s-a încadrat în ordinea juridică comunitară, ale cărei obiective îl depășesc pe acela urmărit prin acord.

17. Astfel, în special din articolele 2, 8A și 102A din Tratatul CEE rezultă că acesta urmărește realizarea unei integrări economice care să conducă la crearea unei piețe interne și a unei uniuni economice și monetare. Pe de altă parte, articolul 1 din Actul Unic European precizează că tratatele comunitare, în ansamblul lor, au drept obiectiv să contribuie la realizarea unui progres concret către unitatea europeană.

18. Din considerațiile care precedă rezultă că dispozițiile Tratatului CEE care reglementează libera circulație și concurența, departe de a reprezenta un scop în sine, nu sunt decât mijloace pentru realizarea acestor obiective.

19. Contextul în care se înscrie obiectivul acordului diferă, de asemenea, de contextul în care sunt urmărite obiectivele comunitare.

20. Astfel, Spațiul EE trebuie să se realizeze în temeiul unui tratat internațional care nu creează, în esență, decât drepturi și obligații între părțile contractante și care nu prevede niciun transfer de drepturi suverane în favoarea organelor interguvernamentale pe care le instituie.

21. În schimb, Tratatul CEE, deși a fost încheiat sub forma unui acord internațional, reprezintă totuși carta constituțională a unei comunități de drept. Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții de Justiție, tratatele comunitare au creat o nouă ordine juridică de drept internațional, în favoarea căreia statele și-au limitat drepturile suverane, în domenii din ce în ce mai extinse, și ale cărei subiecte sunt nu numai statele membre, ci și resortisanții acestora (a se vedea în special Hotărârea din 5 februarie 1963, Van Gend en Loos, 26/62, Rec., p. 1). Caracteristicile esențiale ale ordinii juridice comunitare astfel constituite sunt, în special, supremația acestuia în raport cu dreptul statelor membre și efectul direct al unei întregi serii de dispoziții aplicabile statelor membre și resortisanților lor.

22. Din aceste considerații rezultă faptul că omogenitatea normelor de drept pe întreg teritoriul Spațiului EE nu este garantată de identitatea de conținut sau de redactare a dispozițiilor dreptului comunitar și a dispozițiilor corespondente ale acordului.

23. Prin urmare, trebuie să se examineze dacă acordul prevede alte mijloace de garantare a acestei omogenități.

24. Articolul 6 urmărește acest obiectiv prevăzând că normele acordului trebuie să fie interpretate în conformitate cu jurisprudența Curții de Justiție referitoare la normele corespondente din dreptul comunitar.

25. Totuși, acest mecanism de interpretare nu permite asigurarea omogenității juridice dorite, iar aceasta din două motive.

26. Mai întâi, acest articol nu privește decât jurisprudența Curții de Justiție anterioară datei semnării acordului. Întrucât această jurisprudență va evolua, va fi dificil să se facă distincție între jurisprudența nouă în raport cu cea veche și, prin urmare, între trecut și viitor.

27. Apoi, cu toate că articolul 6 din acord nu precizează în mod clar dacă vizează jurisprudența Curții de Justiție în ansamblul său și, în special, jurisprudența privind efectul direct și supremația dreptului comunitar, din Protocolul 35 la acord rezultă că, fără a recunoaște principiul efectului direct și principiul supremației care se impun în temeiul acestei jurisprudențe, părțile contractante se angajează doar să introducă în ordinile lor juridice câte o dispoziție legislativă care să permită ca dispozițiile acordului să se aplice cu prioritate față de dispozițiile legislative contrare.

28. Prin urmare, respectarea jurisprudenței Curții de Justiție, impusă la articolul 6 din acord, nu se extinde la elemente esențiale din această jurisprudență care sunt inconciliabile cu caracteristicile acordului. În consecință, articolul 6, în sine, nu este în măsură să asigure obiectivul de omogenitate a dreptului pe întreg teritoriul Spațiului EE, nici pentru trecut, nici pentru viitor.

29. Din considerațiile care precedă rezultă că obiectivul de omogenitate în interpretarea și aplicarea dreptului în Spațiul EE nu poate fi realizat din cauza divergențelor existente între obiectivele și contextul acordului, pe de o parte, și obiectivele și contextul dreptului comunitar, pe de altă parte.

IV

30. Examinarea problemei dacă sistemul jurisdicțional preconizat este de natură să submineze autonomia ordinii juridice comunitare în urmărirea atingerii obiectivelor sale caracteristice trebuie să se efectueze ținând seama tocmai de contradicția subliniată mai sus.

31. Această examinare se va referi, mai întâi, la interpretarea noțiunii de parte contractantă pe care Curtea SEE va fi chemată să o formuleze în exercitarea competențelor sale și, apoi, la incidența jurisprudenței acesteia asupra interpretării dreptului comunitar.

32. În ceea ce privește primul aspect, trebuie amintit că, în temeiul articolului 96 alineatul (1) litera (a) din acord, Curtea SEE are competența de a soluționa diferendele dintre părțile contractante și că, în temeiul articolului 117 alineatul (1) din acest acord, Comitetul mixt al Spațiului EE sau orice parte contractantă poate sesiza Curtea SEE cu acest tip de diferende.

33. Articolul 2 litera (c) din acord definește noțiunea de părți contractante. Pentru Comunitate și statele sale membre, această noțiune vizează, după caz, fie Comunitatea și statele membre ale acesteia, fie Comunitatea, fie statele membre. Alegerea între aceste trei posibilități trebuie dedusă din dispozițiile relevante ale acordului în fiecare caz în parte și din competențele Comunității și, respectiv, ale statelor membre, astfel cum rezultă din Tratatul CEE și CECO.

34. Astfel, este posibil ca, atunci când este sesizată cu un diferend privind interpretarea sau aplicarea uneia sau a mai multor dispoziții ale acordului, Curtea SEE să trebuiască să interpreteze noțiunea „parte contractantă”, în sensul articolului 2 litera (c) din acord, pentru a stabili dacă, în sensul dispoziției în litigiu, expresia „parte contractantă” se referă la Comunitate, la Comunitate și la statele membre ale acesteia sau numai la statele membre. Prin urmare, Curtea SEE va trebui să se pronunțe cu privire la competențele Comunității și, respectiv, ale statelor membre în domeniile reglementate de dispozițiile acordului.

35. Prin urmare, competența atribuită Curții SEE în temeiul articolului 2 litera (c), al articolului 96 alineatul (1) litera (a) și al articolului 117 alineatul (1) din acord poate aduce atingere repartizării competențelor definite de tratate și, astfel, autonomiei sistemului juridic comunitar a cărei respectare este asigurată de Curtea de Justiție, în temeiul articolului 164 din Tratatul CEE. Această competență exclusivă a Curții de Justiție este confirmată la articolul 219 din Tratatul CEE, conform căruia statele membre se angajează să nu supună un diferend cu privire la interpretarea sau aplicarea acestui tratat unui alt mod de soluționare decât cele prevăzute de acesta. Articolul 87 din Tratatul CECO cuprinde o dispoziție în același sens.

36. Prin urmare, atribuirea acestei competențe Curții SEE este incompatibilă cu dreptul comunitar.

37. În ceea ce privește cel de al doilea aspect, trebuie constatat, cu titlu introductiv, că acordurile internaționale încheiate în conformitate cu procedura prevăzută la articolul 228 din tratat sunt obligatorii pentru instituțiile comunitare și pentru statele membre ale acesteia și că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții de Justiție, dispozițiile acestor acorduri și actele adoptate de organele lor fac parte integrantă din ordinea juridică comunitară din momentul intrării lor în vigoare.

38. În această privință, trebuie precizat că acordul este un act adoptat de una dintre instituțiile Comunității, în sensul articolului 177 primul paragraf litera (b) din Tratatul CEE, și că, prin urmare, Curtea are competența să pronunțe o hotărâre preliminară cu privire la interpretarea acestuia. De asemenea, Curtea are competența să se pronunțe cu privire la acest acord atunci când statele membre ale Comunității nu își îndeplinesc obligațiile care le revin în temeiul acestuia.

39. Or, atunci când un acord internațional prevede un sistem jurisdicțional propriu care include o instanță competentă să soluționeze diferendele dintre părțile contractante la acest acord și, în consecință, să interpreteze dispozițiile acestuia, deciziile acelei instanțe sunt

obligatorii pentru instituțiile Comunității, inclusiv pentru Curtea de Justiție. De asemenea, aceste decizii sunt obligatorii atunci când Curtea de Justiție este chemată să se pronunțe, în cadrul unei proceduri preliminare sau al unei acțiuni directe, cu privire la interpretarea acordului internațional, în măsura în care acesta face parte integrantă din ordinea juridică comunitară.

40. Un acord internațional care prevede un astfel de sistem jurisdicțional este, în principiu, compatibil cu dreptul comunitar. Astfel, competența Comunității în domeniul relațiilor internaționale și capacitatea acesteia de a încheia acorduri internaționale implică, în mod obligatoriu, posibilitatea de a se supune deciziilor unei instanțe create sau desemnate în temeiul unor asemenea acorduri, în măsura în care se referă la interpretarea și aplicarea dispozițiilor lor.

41. Cu toate acestea, acordul în cauză reia o parte esențială a normelor, inclusiv a celor din dreptul derivat, care reglementează relațiile economice și comerciale în interiorul Comunității și care constituie, în marea lor majoritate, dispoziții fundamentale ale ordinii juridice comunitare.

42. Astfel, acest acord are ca efect includerea în ordinea juridică comunitară a unui vast ansamblu de norme juridice care se juxtapun unui grup de norme comunitare a căror formulare este identică.

43. În plus, în preambulul acordului și la articolul 1 din acesta, părțile contractante și-au exprimat intenția de a asigura aplicarea uniformă a dispozițiilor acordului pe întregul lor teritoriu. Or, obiectivul aplicării uniforme și egalității condițiilor de concurență, care este urmărit în acest mod și reflectat la articolul 6 și la articolul 104 alineatul (1) din acord, vizează, în mod obligatoriu, atât interpretarea dispozițiilor acestui acord, cât și interpretarea dispozițiilor corespunzătoare din ordinea juridică comunitară.

44. Cu toate că articolul 6 din acord obligă Curtea SEE să interpreteze dispozițiile acordului în lumina jurisprudenței relevante a Curții de Justiție anterioare datei semnării acordului, Curtea SEE nu va mai avea această obligație în ceea ce privește deciziile pronunțate de Curtea de Justiție după această dată.

45. În consecință, obiectivul acordului care vizează asigurarea omogenității dreptului pe întreg teritoriul Spațiului EE determină nu doar interpretarea normelor proprii acestui acord, ci și pe cea a normelor corespunzătoare din dreptul comunitar.

46. Prin urmare, condiționând interpretarea viitoare a normelor comunitare din domeniul liberei circulații și al concurenței, mecanismul jurisdicțional prevăzut prin acord aduce atingere articolului 164 din Tratatul CEE și, în sens mai larg, chiar fundamentelor Comunității.

V

47. Pericolul reprezentat de sistemul jurisdicțional prevăzut prin acord pentru autonomia ordinii juridice comunitare nu este diminuat în niciun mod de faptul că articolele 95 și 101 din acord urmăresc crearea unor legături organice între Curtea SEE și Curtea de Justiție, prevăzând că judecători ai Curții de Justiție fac parte din Curtea SEE și din camerele acesteia, la fel cum judecători ai Tribunalului de Primă Instanță al Comunităților Europene fac parte din Tribunalul de Primă Instanță al SEE.

48. Dimpotrivă, există temerea că aplicarea acestor dispoziții ar putea accentua problemele generale care decurg din sistemul jurisdicțional preconizat de acord.

49. În acest sens, trebuie amintit că Curtea SEE trebuie să asigure buna funcționare a unui regim de liber schimb și de concurență în cadrul unui tratat internațional care nu creează obligații decât între părțile contractante.

50. În schimb, Curtea de Justiție trebuie să asigure respectarea unei ordini juridice speciale și să contribuie la dezvoltarea acesteia, în vederea atingerii obiectivelor enunțate în special la articolele 2, 8A și 102A din Tratatul CEE și realizării unei Uniuni Europene între statele membre, astfel cum rezultă din Declarația solemnă de la Stuttgart din 19 iunie 1983 (punctul 2.5) la care face trimitere primul considerent al Actului Unic European. În acest context, liberul schimb și concurența nu constituie decât mijloace destinate atingerii acestor obiective.

51. Prin urmare, în funcție de Curtea la ale cărei activități participă, și anume Curtea de Justiție sau Curtea SEE, judecătorii Curții de Justiție, membri ai Curții SEE, vor trebui să aplice și să interpreteze aceleași dispoziții, însă în conformitate cu abordări, metode și concepte diferite, pentru a ține seama de natura fiecărui tratat și de obiectivele sale specifice.

52. În aceste condiții, va fi foarte dificil, dacă nu chiar imposibil, pentru acești judecători să abordeze, cu o independență de spirit absolută, atunci când fac parte din Curtea de Justiție, problemele la a căror judecare au participat în cadrul Curții SEE.

53. Cu toate acestea, întrucât sistemul jurisdicțional prevăzut prin acord este, în orice situație, incompatibil cu Tratatul CEE, nu este necesar să se examineze mai pe larg această problemă și nici problema dacă acest sistem este de natură să ridice rezerve serioase cu privire la încrederea pe care justițiabilii o vor putea avea în capacitatea Curții de Justiție de a-și exercita funcțiile în deplină independență.

VI

54. Trebuie să se examineze dacă mecanismul prevăzut la articolul 104 alineatul (2) din acord, privind interpretarea dispozițiilor acestuia, este compatibil cu dreptul comunitar.

55. În temeiul articolului 104 alineatul (2) din acord, dispozițiile cu privire la posibilitatea unui stat AELS de a permite unei instanțe să adreseze Curții de Justiție solicitarea de a decide cu privire la interpretarea acordului sunt prevăzute de Protocolul 34.

56. În conformitate cu articolul 1 din acest protocol, atunci când apare o problemă de interpretare a dispozițiilor acordului, care sunt identice în substanță cu dispozițiile tratatelor comunitare într-un caz pendinte înaintea uneia dintre instanțele unui stat AELS, aceasta din urmă poate solicita Curții de Justiție, în cazul în care consideră necesar, să decidă cu privire la acea problemă.

57. Articolul 2 din Protocolul 34 prevede că un stat membru AELS care intenționează să se folosească de acest protocol notifică depozitarului acordului și Curții de Justiție în ce măsură și în funcție de ce modalități protocolul menționat se va aplica instanțelor sale.

58. Rezultă că această procedură se caracterizează prin faptul că lasă statelor AELS posibilitatea de a permite sau de a nu permite instanțele lor să adreseze întrebări Curții de Justiție și că nu prevede nicio obligație pentru instanțele acestor state ale căror hotărâri nu sunt supuse vreunei căi de atac în dreptul intern. Pe de altă parte, nu se garantează faptul că

răspunsurile pe care Curtea de Justiție ar fi astfel chemată să le dea ar avea un efect obligatoriu pentru instanțele care au sesizat-o. Această procedură este diferită în mod fundamental de cea prevăzută la articolul 177 din Tratatul CEE.

59. Este adevărat că niciuna dintre dispozițiile Tratatului CEE nu se opune ca un acord internațional să confere Curții de Justiție competența de a interpreta dispozițiile unui astfel de acord în scopul aplicării sale în țări terțe.

60. Mi mult, nicio obiecție de principiu nu poate fi formulată împotriva libertății lăsate statelor AELS de a permite sau de a nu permite instanțelor lor să adreseze întrebări Curții și nici împotriva absenței obligației unora dintre aceste instanțe de a sesiza Curtea de Justiție.

61. În schimb, este imposibil să se admită ca răspunsurile pe care Curtea de Justiție le dă instanțelor statelor AELS să aibă un efect pur consultativ și să nu aibă efecte obligatorii. O astfel de situație ar denatura funcția Curții de Justiție, astfel cum este concepută de Tratatul CEE, și anume aceea a unei instanțe ale cărei hotărâri au un caracter obligatoriu. Chiar și în cazul foarte special al articolului 228, avizul Curții de Justiție are efectul obligatoriu prevăzut la acest articol.

62. În plus, trebuie arătat că interpretarea dată acordului de Curtea de Justiție ca răspuns la întrebările adresate de instanțele statelor AELS trebuie, de asemenea, să fie luată în considerare de către instanțele statelor membre ale Comunității atunci când trebuie să se pronunțe cu privire la aplicarea acordului. Or, absența efectului obligatoriu al acestor răspunsuri pentru instanțele statelor AELS poate provoca incertitudine cu privire la valoarea lor juridică pentru instanțele statelor membre ale Comunității.

63. Pe de altă parte, nu trebuie exclusă posibilitatea ca instanțele statelor membre să fie determinate să considere că lipsa efectului obligatoriu al interpretărilor date de Curtea de Justiție în temeiul Protocolului 34 se extinde și la hotărârile pe care aceasta din urmă le pronunță în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE.

64. În această măsură, mecanismul în cauză aduce atingere securității juridice care este indispensabilă pentru buna funcționare a procedurii preliminare.

65. Din considerațiile care precedă rezultă că articolul 104 alineatul (2) din acord și Protocolul 34 la acesta sunt incompatibile cu dreptul comunitar întrucât nu garantează un efect obligatoriu pentru răspunsurile solicitate Curții de Justiție în temeiul acestui protocol.

VII

66. În continuare, trebuie să se examineze dreptul prevăzut în favoarea statelor AELS de a interveni în cauzele pendente în fața Curții. O apostilă la Protocolul 34 prevede că articolele 20 și 37 din Protocolul privind Statutul Curții de Justiție trebuie să fie modificate pentru a permite un astfel de drept de intervenție.

67. În această privință, este suficient să se arate că aceste două articole figurează în titlul III din Protocolul privind Statutul Curții și că, în conformitate cu articolul 188 al doilea paragraf din Tratatul CEE, Consiliul, hotărând în unanimitate, la cererea Curții de Justiție și după consultarea Comisiei și a Parlamentului European, poate modifica dispozițiile acestui titlu.

68. Rezultă că atribuirea unui drept de intervenție în favoarea statelor AELS în cauzele pendinte în fața Curții de Justiție nu necesită o modificare a Tratatului CEE, în sensul articolului 236 din acesta.

VIII

69. Prin ultima întrebare formulată, Comisia solicită să se stabilească dacă articolul 238 din Tratatul CEE, care se referă la încheierea de către Comunitate a unor acorduri de asociere cu unul sau mai multe state sau organizații internaționale, permite crearea unui sistem jurisdicțional de tipul celui prevăzut prin acord. În acest sens, Comisia a anunțat că, în cazul unui aviz negativ din partea Curții, această dispoziție ar putea fi modificată astfel încât să permită instaurarea unui astfel de sistem.

70. Astfel cum s-a arătat deja la punctul 40, un acord internațional care prevede un sistem jurisdicțional dotat cu o instanță care are competența să interpreteze dispozițiile acestuia nu este, în principiu, incompatibil cu dreptul comunitar și poate, în consecință, să se întemeieze pe articolul 238 din Tratatul CEE.

71. Cu toate acestea, articolul 238 din Tratatul CEE nu oferă niciun temei pentru crearea unui sistem jurisdicțional care să aducă atingere articolului 164 din același tratat și, în sens mai larg, chiar fundamentelor Comunității.

72. Din aceleași motive, modificarea acestei dispoziții în sensul indicat de Comisie nu poate remedia incompatibilitatea cu dreptul comunitar a sistemului jurisdicțional prevăzut prin acord.

În concluzie,

CURTEA

emite următorul aviz:

Sistemul de control jurisdicțional pe care acordul preconizează să îl creeze este incompatibil cu Tratatul de instituire a Comunității Economice Europene.

Due	Slynn	Jolie
președinte	președinte de cameră	președinte de cameră
Schockweiler	Grévisse	Kapteyn
președinte de cameră	președinte de cameră	președinte de cameră
Mancini	Kakouris	Moitinho de Almeida
judecător	judecător	judecător
Rodriguez Iglesias		Diez de Velasco
judecător		judecător
Zuleeg		Murray

judecător

judecător

Pronunțat la Luxemburg, la 14 decembrie 1991.

Grefier

J.-G. Giraud